

VN/29388/2025

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholilain valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta

Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman (20.6.2023 Vahva ja välittävä Suomi) mukaan hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallitusohjelmassa todetaan, että mahdollistetaan myös Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikärajavalvonta turvaten.

Alkoholilakia (1102/2017) on muutettu lailla xx/202x, joka tulee voimaan pp.kk.202x. Lakia muutettiin hallitusohjelman mukaisesti siten, että laissa mahdollistettiin alkoholijuomien toimitus kotimaisesta vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä tilaajan osoittamaan paikkaan. Lisäksi lakiin lisättiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset. Sekä kotimaan toimituksissa että etämyyntissä alkoholijuomat voi luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain alkoholijuoman toimittaja. Alkoholilakiin otettiin tätä varten vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Lisäksi laissa mahdollistettiin väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi. Lisäksi lakiin tehtiin eräitä pieniä tai teknisiä muutoksia.

Alkoholilain 56 §:ssä säädetään luvanhaltijan omavalvonnasta sekä luvanhaltijan velvollisuudesta laatia omavalvontasuunnitelma. Pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta.

Alkoholilain 58 §:ssä säädetään alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitetun kokeen sisällöstä ja arvioinnista sekä sitä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

Alkoholilain 62 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 4 momentin mukaan luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Asetusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä huomioitaisiin myös alkoholijuomien toimituslupaa koskeva valvonta. Voimassa olevassa asetuksessa ei ole erikseen toimituslupaa koskevia säännöksiä, minkä vuoksi asetusta on tarpeen täydentää näiden osalta.

Alkoholilakia (1102/2017) on muutettu lailla xx/2025. Lakimuutoksen myötä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle säädetyt tehtävät siirretään valtion aluehallintouudistuksen vuoksi uudelle Lupa- ja valvontavirastolle 1.1.2026 alkaen. Asetukseen ehdotetaan tehtäväksi vastaavat tekniset muutokset.

VN/29388/2025

Valmistelu

Asetusluonnoksesta järjestettiin kuulemistilaisuus 29.11.2024, missä kuultiin eri toimijoiden näkemyksiä asetuksen sisällöstä. Kuulemistilaisuuteen kutsuttiin alkoholijuomien vähittäismyyjien, potentiaalisten toimitusluvan haltijoiden ja edunvalvontajärjestöjen edustajia. Lisäksi kutsuttuna oli viranomaisia.

Asetusluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros pp.kk.-pp.kk.2025. Lausuntoja saatiin yhteensä xx kappaletta. Lausuntonsa antoivat...

Lausuntopalauteen perusteella...

Lausuntopalaute

Säännöskohtaiset perustelut

3 §. *Alkoholijuomien anniskelun omavalvontasuunnitelman yleinen sisältö.* Pykälää muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin alkoholijuomien toimitusmahdollisuus. Alkoholijuoman vähittäismyyntilupa voidaan myöntää alkoholilain 17 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla anniskelupaikoille anniskelussa olevien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Anniskelupaikat eivät tee erillistä vähittäismyyntiin omavalvontasuunnitelmaa vaan sisällyttävät vähittäismyyntiä koskevan osion anniskelun omavalvontasuunnitelmaan. Tämän vuoksi myös alkoholijuomien anniskelun omavalvontasuunnitelmaa koskevissa säännöksissä huomioitaisiin mahdollisuus alkoholijuomien toimittamiseen.

Pykälän 3 kohtaan lisättäisiin viittaus alkoholilain 17 §:n 5 momentin mukaisiin noutopisteisiin. Kyseisen pykälän mukaan vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä noutopisteitä, joiden sisätiloista alkoholijuomia voidaan luovuttaa toimitukseen. Tämä sääntely koskee myös anniskeluluvan yhteyteen haettuja vähittäismyyntilupia. Tämän vuoksi omavalvontasuunnitelmassa olisi oltava kuvaus alkoholilain 35 §:n 1 momentissa, 37 §:n 1 momentissa ja 38 §:n 5 momentissa säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi mahdollisissa alkoholilain 17 §:n 5 momentin mukaisissa noutopisteissä.

Edellä viitattu säännös koskisi nimenomaisesti sellaisia noutopisteitä, joista on säädetty alkoholilain 17 §:n 5 momentissa, ja joista luovutetaan alkoholijuomia toimitukseen. Verkkokauppaa harjoittavilla vähittäismyyntiluvan haltijoilla saattaa jo nykyisellään olla luvassa määriteltynä niin sanottuja noutopisteitä, joista sellaiset asiakkaat, jotka ovat tilanneet ostoksensa verkkokaupan kautta, voivat hakea juomia. Nyt ehdotettava sääntely ei koskisi olemassa olevia verkkokauppa- ja noutopistekäytäntöjä. Sääntelyllä ei siis muutettaisi nykytilaa tältä osin.

Lisäksi 3 kohdassa termi vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö muutettaisiin luvanhaltijan määräämäksi luvanhaltijan edustajaksi. Alkoholilakiin on myös tehty vastaava terminmuutos, joten asetuksessa käytettäisiin lain kanssa yhdenmukaisia termejä.

Pykälän 4 kohtaan lisättäisiin myös viittaus mahdollisiin alkoholilain 17 §:n 5 momentin mukaisiin noutopisteisiin. Näin ollen omavalvontasuunnitelmaan tulisi sisällyttää kuvaus vähittäismyyntitoiminnan järjestämisestä sekä kassa- ja myyntijärjestelyjen toteuttamisesta mahdollisissa alkoholilain 17 §:n 5 momentin mukaisissa noutopisteissä. Kuvaus tulisi siis sisällyttää omavalvontasuunnitelmaan, mikäli luvanhaltijalla olisi käytössään toimituksen noutopisteitä. Omavalvontasuunnitelmassa voitaisiin esimerkiksi kuvata, onko vähittäismyyntiluvan haltijan edustaja luovuttamassa juomia toimitukseen vai hyödynnetäänkö luovutuksessa esimerkiksi jotakin teknologisia järjestelyjä, joilla varmistetaan alkoholijuoman luovuttaminen oikealle taholle.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan omavalvontasuunnitelmaan pitäisi sisällyttää kuvaus siitä, miten luvanhaltija varmistaa, että alkoholijuomia luovutetaan toimitukseen toimitusluvanhaltijalle tai tämän

VN/29388/2025

lukuun toimivalle sekä siitä, miten luvanhaltija voi jälkikäteen todentaa alkoholijuoman toimitusluvan haltijan nimen ja lupanumeron, jos alkoholijuomia luovutetaan toimitukseen.

Alkoholijuomia voidaan luovuttaa vähittäismyyntistä suoraan ostajalle tai toimitusluvan haltijalle. Toimitusluvan haltijalla tarkoitetaan toimitusluvan haltijaa tai tämän lukuun toimivaa henkilöä. Juomia ei siis voida toimituksessa luovuttaa kenelle tahansa. Luvanhaltija voisi omavalvontasuunnitelmassa esimerkiksi kuvata, miten se huolehtii siitä, että kaikilla työntekijöillä on ajantasaiset tiedot siitä, minkä tahon kanssa vähittäismyyntiluvan haltija on tehnyt sopimuksen alkoholijuomien toimittamisesta.

Alkoholilain 35 §:n mukaan vähittäismyyjän tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvanhaltijan nimi ja lupanumero. Tämän vuoksi olisi perusteltua, että toiminnanharjoittaja kuvaisi omavalvontasuunnitelmassaan, miten se käytännössä huolehtii siitä, että edellä mainitut tiedot olisivat tarvittaessa sen saatavissa.

5 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntin omavalvontasuunnitelma. Pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohdissa lisättäisiin viittaus mahdollisiin alkoholilain 17 §:n 5 momentin mukaisiin noutopisteisiin. Säännökset olisivat vastaavat kuin 3 §:n 3 ja 4 kohdassa ja myös perustelut säännöksille olisivat samat.

Momentin 5 kohtaa muutettaisiin siten, että termi vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö korvattaisiin termillä luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja. Alkoholilakiin on myös tehty vastaava terminmuutos, joten asetuksessa käytettäisiin lain kanssa yhdenmukaisia termejä. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan lisättäisiin täsmennys siitä, että kohdan mukainen selvitys tulee tehdä vain, jos kohdassa tarkoitettuja tuotteita on myynnissä vähittäismyyntipaikassa.

Momenttiin lisättäisiin uusi 8 kohta. Koska alkoholijuomien toimittaminen ei ole ennen ollut mahdollista, siihen liittyen ei ole aikaisemmin ollut säännöksiä vähittäismyyntin omavalvonnan osalta. Kohdan 8 mukaan omavalvontasuunnitelmaan tulisi liittää selvitys siitä, miten luvanhaltija varmistaa, että alkoholijuomia luovutetaan toimitukseen vain sellaisille henkilöille, joilla on siihen oikeus sekä siitä, miten luvanhaltija voi jälkikäteen todentaa alkoholijuoman toimituksen luvanhaltijan nimen ja lupanumeron. Säännös olisi vastaavat kuin 3 §:n 5 kohdassa ja myös perustelut säännökselle olisi samat.

5 a §. Alkoholijuomien toimituksen omavalvontasuunnitelma. Asetukseen lisättäisiin uusi pykälä alkoholijuomien toimituksen omavalvontasuunnitelman sisällöstä. Alkoholijuomien toimituksessa on tunnistettavissa olevia valvonnallisia riskejä, joten olisi tärkeää säätää luvanhaltijalle velvollisuus laatia kattava omavalvontasuunnitelma. Erityisesti alkoholijuomien toimituksessa korostuu omavalvonnan merkitys, sillä toiminnan viranomaisvalvonta on huomattavasti vaikeampaa. Toimintatapojen kuvaaminen laajasti omavalvontasuunnitelmassa edesauttaisi toiminnan lainmukaisuuden varmistamista.

Pykälän 1 momentin mukaan omavalvontasuunnitelmassa tulisi olla selvitykset toimituksen toiminta-ajatuksista, toiminnan laajuudesta ja toiminta-alueesta. Toiminta-ajatuksella viitataan esimerkiksi siihen, miten toimituksia on tarkoitus järjestää. Tähän liittyen omavalvontasuunnitelmassa voitaisiin esimerkiksi kuvata, millaisella kalustolla yleisesti ottaen toimituksia suoritetaan, sillä tämä vaikuttaa toiminnan laajuuteen ja toiminta-alueeseen. Edelleen 1 momentin mukaan omavalvontasuunnitelmassa olisi oltava selvitykset toimintatavoista, miten erilaisissa riskitilanteissa toimitaan ja miten toimitaan tilanteissa, joissa on kieltäydyttävä luovuttamasta alkoholijuomia. Lisäksi omavalvontasuunnitelmassa tulisi olla selvitys ikärajavalvonnan toteuttamisesta toiminnassa. Toimitustoiminnassa alkoholijuomia ei saa lain 37 §:n perusteella luovuttaa alle 18-vuotiaalle eikä väkeviä alkoholijuomia alle 20-vuotiaalle. Toimitusluvan haltija vastaa alkoholijuoman toimittajan ohella siitä, että luovutuskieltoja ei rikota. Toimitustoiminnassa ikärajavalvonta on kuitenkin haastavaa, koska alkoholijuoman toimittaja on tilanteessa yksin ja ikärajavalvonnan todentaminen jälkikäteen voi olla haastavaa. Siksi on erityisen tärkeää, että toimitusluvanhaltijalla on riittävä ohjeistus alkoholijuoman toimittajille, ja että toimitusluvan haltija kuvaa

VN/29388/2025

omavalvontasuunnitelmassaan keinot, miten ikärajavaltontaa seurataan ja toteutetaan toiminnassa. Omavalvontasuunnitelmassa tulisi olla myös selvitys toimintatavoista estää alkoholilain vastainen luovutus tai välittäminen. Toimintatapoihin estää lain vastainen välittäminen voisi liittyä esimerkiksi ohjeistus siitä, miten kuuluu toimia, jos toimituksessa luovutetaan huomattavan suuria määriä alkoholia. Tällöin olisi perusteltua kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei luovutustilanteessa herää epäilyjä alkoholijuomien luvattomasta välittämisestä alaikäisille. Edelleen omavalvontasuunnitelmassa tulisi olla selvitys alkoholijuomien toimitusaikojen noudattamiseen liittyvistä toimintatavoista ja siitä, miten toimitaan, jos vastaanottajaa ei tavoiteta tai alkoholijuomia ei saada luovutettua toimitusaikojen puitteissa. Lisäksi omavalvontasuunnitelmassa tulisi olla selvitys toimitusta harjoittavien henkilöiden tehtävistä sekä henkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma alkoholilain 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi toimituksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta pitää kirjaa toteutetuista uusien alkoholijuomien toimittajien perehdytyksistä ja toimituspassitodistusten tarkistamisista.

6 §. Anniskelu- ja toimituspassikokeen sisältö ja arviointi. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että alkoholilain tuntemista arvioiva koe muutettaisiin anniskelupassikokeeksi. Myös alkoholilakiin on otettu termi anniskelupassikoe, joten asetuksessa on perusteltua käyttää yhtenevää termistöä lain kanssa. Momenttiin lisättäisiin vaatimus siitä, että kokeen kysymysten tulisi perustua Lupa- ja valvontaviraston antamaan ohjeistukseen alkoholijuomien anniskelusta. Tällä turvattaisiin testikysymysten yhdenmukaisuus. Lisäksi momentin viittaus oppilaitoksiin muutettaisiin ammattikorkeakouluksi ja koulutuksen järjestäjäksi, sillä lain 58 §:n 1 momentissa on täsmennetty viittausta anniskelupassin myöntäjiin. Pykälän mukaan anniskelupassin myöntää ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu ammattikorkeakoulu, joka järjestää ravintola-alan koulutusta, taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) tarkoittama koulutuksen järjestäjä, joka järjestää ravintola-alan koulutusta.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti toimituspassikokeesta ja nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi. Toimituspassikokeessa olisi vähintään 20 kysymystä, joissa käsiteltäisiin kattavasti alkoholijuomien toimitukseen liittyviä osaamisalueita. Vastaavasti kuin anniskelupassikokeen osalta, myös toimituspassikokeen kysymysten tulisi perustua Lupa- ja valvontaviraston antamaan ohjeistukseen alkoholijuomien toimituksesta. Kokeessa olisi ainakin oltava kysymyksiä sen osalta, jossa testataan testin tekijän tuntemus alkoholilain toimituskieltojen, henkilökunnan vastuun ja toimitusmyyntiaikojen osalta. Testin läpäisijän tulisi esimerkiksi tietää, miten toimitaan mahdollisissa välitysepäilyissä ja mitä tulisi tehdä alkoholijuomille, joita ei voida toimittaa.

7 §. Koetta vastaavat tutkinnot. Pykälän otsikosta poistettaisiin sana koulutukset alkoholilain 58 §:n muutoksen johdosta. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ravitsemisalan tutkintojen sijasta ravintola- ja catering -alan perustutkintoon ja ravintolan asiakaspalvelun ammattitutkintoon. Momenttia olisi tarpeen tarkentaa, sillä ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteessa ei ole ravitsemisalan perus-, ammatti-, eikä erikoisammattitutkintoja, joihin voimassa olevassa asetuksessa viitataan.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

8 §. Ahvenanmaan maakunnassa annetun todistuksen hyväksyminen. Pykälään lisättäisiin määritelmällisesti anniskelupassi.

9 §. Ilmoitusten ja tietojen toimittaminen lupaviranomaisille. Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupa- ja valvontavirastoksi.

VN/29388/2025

Pykälän 2 momentin johdantokappaleessa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupa- ja valvontavirastoksi.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin vähittäismyyntiluvanhaltijalle velvollisuus toimittaa tiedot toimitettujen alkoholijuomien määrästä ja arvosta sekä käyttämistään toimitusluvanhaltijoista. Toimitetuilla alkoholijuomilla tarkoitettaisiin toimitukseen luovutettuja alkoholijuomia, joita ei ole palautettu vähittäismyyntiluvan haltijalle. Voimassa olevassa pykälässä ei ole säännöksiä toimitukseen liittyvien tietojen toimituksesta, joten lisäys olisi tarpeellinen.

Voimaantulo

Ehdotettu muutos tulisi voimaan pp.kk.202X, eli samanaikaisesti alkoholilain muutoksen voimaantulon kanssa.